

Nagyveleg épített öröksége

A megye északnyugati határánál fekvő patakmenti, szétágazó, többutcás település. Szalagtelkei utcavonalas és fésűs beépítésűek. • Első említése 1230-ból származik. Területe Kisvelegre és Nagyvelegre oszlott. A török időkben Csókakőhöz tartozott, többször elpusztult, a felszabadító háborúk idején mindkét települést pusztaként tartották számon. Területén 1746-ban felvidéki evangélikus szlovákok telepedtek le. A XX. század első felében a Grünfeld család birtokolta.

ENTZ – SISA 1998 (113.), TAK 2017 (4., 8.), VIRÁG 2005 (129.)

Evangélikus templom

Lelkészlak kertjében szabadon álló, téglalap alaprajzú épület félköríves szentéllyel, oldalhomlokzathoz csatlakozó gúlisakos toronnyal. Épült 1784-ben 9x17 méter alapterülettel és 5,6 méteres belmagassággal, a szentélyt 1810-ben emelték. A falu eredeti központját a templom környéke alkotta. Neoromán stílusú átépítésére és a mai torony felállítására és a félkör alakú szentéllyel való bővítésre 1936-ban került sor, Trautman Rezső tervei szerint. Ekkor készült az Angster-féle orgona is. A templomot 1973-ban renoválták, faragott fa szószéket emeltek. Felszereléséhez tartozik egy ón kanna „Kozák, Győr, 1859” mesterjeggyel.

A templom falába épített emléktáblák Nagyveleg 1848-49-es honvédekének és I. világháborús hősi halottainak neveit örökítik meg. A templomban fellelhető Hősök Könyvével szintén a háború áldozatai előtt tiszteleg a falu népe. Emléküket egy-egy oldalon örökítették meg, a hozzátartozók visszaemlékezéseivel.

A lelkészlak 1837-ben épült, majd 1866-ban felújították. Tornácát kockafejezetes oszlopok tartották. A lakosság segítségével helyén 1999-ben tágas, új parókia épülhetett.

ENTZ – SISA 1998 (113.), TAK 2017 (13.)

Kápolna

Szabadon álló, egyhajós, nyeregtető, cserépfedésű, neoromán kápolna, bal oldali homlokzathoz csatlakozó hegyes sisakos toronnyal. Épült 1929-ben. A Grünfeld család által létesített ipari szeszgyár működését biztosító szakemberek többségükben római katolikus felekezetűek voltak, így a birtokos számukra kápolnát emeltetett. Az épület lábazatát körben jelképes, lépcsőzetes kő támpillérek díszítik, homlokzatai vakolatsávósak, a stílusnak megfelelő vakolatdíszítéssel rendelkeznek. Az oldalhomlokzatok ablakai csúcsívesek. Bejárata egyenes záródású, két oldalán egy-egy négyzetes oszloppal, fölötté félnyeregtetővel és félkör alakú bevilágító ablakkal.

TAK 2017 (12., 14.)

Grünfeld-kúria

(Petőfi Sándor utca 26.)

Szabadon álló, földszintes, összetett alaprajzú és tetőszerkezetű kúria. Épült 1903-1905 között, döntően szecessziós stílusban. Grünfeld Pál vállalkozó az 1860-as években jelentős bevételekre tett szert a bakonycsérnyei mészárszék és pálinkafőző bérléséből. 1874-ben ebből a tőkéből vásárolta meg Nagyveleget a Lambergektől. A család csak nyári rezidenciaként használta a kúriát. Az 1920-as évektől Grünfeld Lipót és fia, Pál egyre több időt töltött a községben, de a család nőtagjai csak nyaranta tartózkodtak itt. Komoly gondot fordítottak a parkra, amelynek virágait Hollandiából hozták. Az

1940-es évek elején a zsidótörvények miatt az épületet az evangélikus egyházközségre hagyták. Az államosítás után óvoda, bölcsőde és TSZ-magtár is működött a falai között. Az 1990-es évek elején itt kaptak helyet az önkormányzat irodái, majd 1993-ban az egyházközség tulajdonába került a kárpótlási törvény értelmében. Ma vendégházként üzemel, egyházi táborok, jeles események színhelye. Az épület főhomlokzata előtt áttört mellvédes terasz, ablakai felett vakolatsáv húzódik. Az épület historizáló és szecessziós stílusjegyeket ötvöz.

TAK 2017 (12., 15.), VIRÁG 2005 (129-130.)

Polgármesteri Hivatal és Faluház (Móri utca 2/a.)

A település központjában, szabadon álló, részben földszintes, részben emeletes, összetett alaprajzú és tetőszerkezetű épület. Épült 1994-ben. Eredetileg egy parasztházhoz tartozó telek hátsó udvarrészén alakították ki, építését a kárpótlási törvény nyomán az államtól kapott összegből finanszírozta az önkormányzat. Egyszerű, könnyöklőpárkányos nyílászárói egyenes záródásúak. Főbejárata előtt kétkönyökfás oszlopok által tartott kis előépítmény áll, kontyolt nyeregtetővel. A modern megjelenésű épület helyiségei különféle sport és kulturális rendezvények, szabadidős tevékenységek lebonyolítására és az önkormányzati munka végzésére egyaránt teret biztosítanak.

TAK 2017 (15-16.)

II. világháborús emlékmű

A temetőben, kő alapzaton álló szabálytalan kőtömb, rajta két nagyobb és két kisebb gránit táblával.

Felhasznált irodalom

ENTZ – SISA 1998	Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
TAK 2017	Településképi arculati kézikönyv, 2017.
VIRÁG 2005	Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.